

Justyna Ratkowska-Pasikowska

Uniwersytet Łódzki

ORCID: 0000-0002-7318-3923

Sławomir Pasikowski

Uniwersytet Łódzki

ORCID: 0000-0002-0768-1596

Seksualność dziecka jako przedmiot publikacji prasowych. Wstępny komunikat z badań

W artykule zaprezentowano wstępne rezultaty badań nad przekazem prasowym poświęconym seksualności dziecka. Analizie poddano 76 artykułów pochodzących z 18 periodyków, które podzielono na trzy klasy: prasa codzienna, prasa religijna, prasa adresowana do rodziców i wychowawców. W jej wyniku możliwe stało się scharakteryzowanie ogólnych własności nadawców przekazów, treści tych przekazów oraz sposobu ich komunikowania.

Słowa kluczowe: analiza treści, seksualność dziecka, prasa

Wprowadzenie

Opiniotwórczy i edukacyjny charakter prasy czyni ją szczególnie interesującym obiektem badań nad obrazem seksualności dziecka. Ze względu na ten charakter jest ona bowiem czynnikiem warunkującym indywidualne i systemowe decyzje w zakresie wychowania, opieki i terapii dzieci. Teorie rozwoju obejmują sferę seksualną i traktują ją jako obszar posiadający liczne i silne bilateralne związki z pozostałymi obszarami rozwoju człowieka (Zielona-Jenek i Chodecka, 2010). Niedocenianie lub nieostrożne traktowanie tych związków generuje ryzyko powstawania napięć niekorzystnie oddziałujących w bliższej i dalszej perspektywie procesu rozwoju człowieka (Beisert, 1991; 2006; Obuchowska i Jaczewski, 2002).

Zjawisko seksualności, a w szczególności seksualności dziecięcej, stosunkowo często wywołuje polaryzację opinii. Sprzyja temu zapewne powszechność stykania się z seksualnością i waga, która jest jej przypisywana, jak też złożoność zjawiska wymagająca niekiedy skomplikowanego języka opisu wykorzystującego

zaawansowany aparat terminologiczny. Zrozumiała więc jest popularność materiałów informacyjnych łatwych w powszechnym odbiorze, mimo że obciążone są one ryzykiem uproszczeń i podatnością na zniekształcenia powodowane czynnikami pozamerytorycznymi. W związku z powyższym sięganie do rezerwuaru informacji, jakim jest prasa, staje się uzasadnione, gdy cel stanowi odtwarzanie własności możliwych źródeł kształtowania indywidualnych i społecznych opinii oraz nastawień wobec dziecięcej seksualności. W artykule zaprezentowane zostały wstępne wyniki badań, których celem jest scharakteryzowanie własności treści przekazów prasowych na temat seksualności dziecięcej.

Seksualność dziecka

Istnieje powszechna zgodność wśród teoretyków i praktyków, że dzieciństwo jest kluczowym etapem w rozwoju człowieka (Fisher i in., 1998). Co więcej, od około wieku wyraźnie podkreśla się, że właśnie w tym okresie „[...] należy szukać losów płciowości człowieka” (Dryjski, 1934) oraz że dziecko jest istotą seksualną (Freud, 1999), a seksualność „matrycą, która organizuje i integruje treści z okresów późniejszych” (Erikson, 1997; Freud, 1999). Współcześnie nie ulega wątpliwości, że zachowania seksualne występują już u niemowląt, a społeczne aspekty tego rozwoju zyskują szczególną i wyraźną dla otoczenia ekspresję u dzieci przedszkolnych (Wanzeck-Sielert, 2008). Rozwój seksualny sprzężony jest z rozwojem poznawczym. Poznawcza ciekawość stanowi generator zabaw i eksperymentów z ciałem własnym oraz ciałem innych osób i zwierząt. Podczas tych zabaw i eksperymentów dziecko poznaje anatomię ciała oraz reakcje osób i otoczenia społecznego na aktywność wycelowaną w sferę płciową i seksualną. Stanowią one okazję do uczenia się wytyczania granic interakcyjnych (Arens, 2005; Pankowska, 2005). Rozwój seksualny jest jednak nierozdzielnie związany także z innymi obszarami rozwoju, jak emocjonalny, moralny i społeczny (Shapiro, 1995; Obuchowska i Jaczewski, 2002; Długołęcka, 2006; Zielona-Jenek i Chodecka, 2010). Dziecięcemu okresowi rozwoju seksualnego towarzyszą procesy socjalizacji w zakresie dystrybucji i pełnienia ról społecznych (Bussey i Bandura, 1999). W związku z powyższym wiedza i wyobrażenia dorosłych na temat dziecięcej seksualności stanowią jeden z najistotniejszych czynników determinujących przebieg i ekspresję rozwoju seksualnego dziecka (por. Ratkowska-Pasikowska i Pasikowski, 2013; 2015). Wiedza budowana jest w oparciu o złożone procedury i z wykorzystaniem skomplikowanego języka, którego opanowanie wymaga niekiedy specjalistycznej edukacji. Nie zaskakuje więc, że zainteresowani rodzice i wychowawcy w swych wyborach podczas poszukiwania informacji sięgać mogą po źródła oferujące przekazy nie wymagające specjalistycznego przygotowania.

Metoda

Badanie przeprowadzone zostało w schemacie analizy treści. Zgodnie z teorią tego schematu (Nasalska, 1992; Neuendorf, 2002; Ferenc, 2007; Szczepaniak, 2012) postępowanie badawcze uwzględniało analizowanie kategorii występujących w tekstach i ich częstości, ocenę kontekstu treściowego w jakim te kategorie występują oraz okoliczności w których powstawały treści przekazów prasowych.

Dobór próby

Czasopisma dobierane były w sposób celowy. Brano pod uwagę trzy kategorie czasopism: czasopisma dla rodziców, czasopisma religijne oraz ogólnokrajowe i lokalne czasopisma reprezentujące prasę codzienną. Badaniem objęto wyłącznie elektroniczne wersje tych czasopism. Po pierwsze, z powodu większej dostępności ich treści dla współczesnego przeciętnego odbiorcy, po drugie, ze względu na możliwości techniczne w zakresie gromadzenia i analizy danych w ramach prezentowanego w tym tekście badania. Wybór tych trzech kategorii podyktowany został założeniem, że po prasę dla rodziców i wychowawców sięgają czytelnicy poszukujący wyspecyfikowanych informacji. Rolę czasopism religijnych w kształtowaniu postaw wobec seksualności trudno przecenić, a z kolei prasa codzienna dociera do szerokiego grona odbiorców, mając zdolność okazjonalnego eksponowania potencjalnego czytelnika na treści dotyczące problematyki seksualnej. Jej opiniotwórcza rola może być przez to tym silniejsza w przypadku czytelników, którzy nie są bezpośrednio zainteresowani, co więcej, nie poszukują informacji na temat seksualności.

Badanie objęło 18 periodyków: 7 adresowanych do rodziców i wychowawców, 6 zdefiniowanych jako religijne oraz 5 reprezentujących prasę codzienną (1 ogólnokrajową i 4 lokalną). Łączna liczba artykułów prasowych poddanych analizie wyniosła 76 na 1289 rekordów zwróconych przez wyszukiwarkę. Zestawienie zaprezentowane zostało w tabeli.

Procedura

Na wstępie dokonano klasyfikacji periodyków w oparciu o wiodącą tematykę oferowanych w nich publikacji i charakterystyki profilu podawanych na stronach internetowych tych czasopism. Gromadzenie materiału empirycznego polegało na zadawaniu polecenia wyszukiwania kategorii „seksualność”, „dziecko” oraz „seksualność dziecka” wyszukiwarkom znajdującym się na stronach internetowych poszczególnych periodyków. Rejestrowano liczbę zwracanych rekordów, a następnie przeglądano znajdujące się pod nimi treści. W ten sposób ustalano liczbę docelowych artykułów. Liczbę rekordów i artykułów wykorzystano w charakterystyce częstości oraz ocenie siły związku typu czasopisma z występowaniem publikacji poświęconej seksualności dziecka. Analiza ukierunkowana została na 3 tematy: *kto mówi?*, *co mówi?* i *w jaki sposób mówi?*. W procesie budowania kategorii posłużono się schematem kodowania rzeczowego oraz teoretycznego.

Wyniki

Charakterystyka częstości publikacji prasowych

Charakterystyka częstości umożliwiła ustalenie stosunku liczby artykułów prasowych poświęconych seksualności dziecka do liczby rekordów zwróconych w wyszukiwarkach poszczególnych periodyków. Pozwala to, w odniesieniu do każdego periodyku z osobna, określić udział (popularność) tych artykułów w puli publikacji dotyczących seksualności w ogóle (np. tematów powiązanych z ciążą, aktywnością seksualną w okresie ciąży i porodu, seksualnością w okresie dorastania, dostępnością treści seksualnych w mediach itp.). Ilorazy udziału są wyraźnie wyższe w przypadku periodyków dla rodziców i wychowawców. Na ich tle wyróżnia się *Czas Dzieci* oraz *Mój Przedszkolak*. Ten pierwszy periodyk oferuje największą liczbę artykułów poświęconych seksualności dziecka, a ten drugi najmniejszą. Ilorazy udziału są w ich przypadku mylące, gdyż od strony rachunkowej zależą od łącznej liczby rekordów, a ta jest bardzo wysoka w pierwszym przypadku i bardzo niska w drugim.

Tabela 1
Artykuły prasowe poświęcone seksualności dziecka

Typ czasopisma	Nazwa czasopisma	Liczba rekordów	Liczba artykułów	Iloraz udziału	Suma rekordów	Suma artykułów
Czasopisma dla rodziców i wychowawców	Mamo To Ja	19	7	0,37		
	eDziecko	62	11	0,18		
	Babyboom	5	2	0,40		
	Famillie	19	5	0,26	565	60
	Dzidziusiowo	85	3	0,04		
	Mój Przedszkolak	1	1	1,00		
Czasopisma religijne	Czas Dzieci	374	31	0,08		
	Tygodnik Powszechny	50	1	0,02		
	Niedziela	39	3	0,08		
	Nasz Dziennik	7	2	0,29	319	9
	Wiara	0	0	0,00		
	Opoka	0	0	0,00		
	Przebudźcie się	223	3	0,01		

Prasa codzienna	Głos Pomorza	100	1	0,01	405	7
	Gazeta Wyborcza	103	4	0,04		
	Dziennik Łódzki	100	1	0,01		
	Dziennik Bałtycki	100	1	0,01		
	Gazeta Warszawska	2	0	0,00		

Źródło: badania własne.

W przypadku czasopism dla rodziców i wychowawców artykuły poświęcone seksualności dziecka stanowią 15,1% ogółu tekstów kryjących się pod rekordami zwróconymi przez wyszukiwarki. W przypadku czasopism religijnych i prasy codziennej stanowiło to odpowiednio 2,8% i 1,7%. Interesujące w tym zestawieniu jest zagadnienie związku między typem czasopisma a występowaniem publikacji poświęconej seksualności dziecka. Aby to ustalić, wykorzystano miarę współzależności cech χ^2 niezależności Persony. Związek pomiędzy tak określonymi zmiennymi okazał się cechować niewielką siłą ($\chi^2=40,83$, $df=2$, $C=0,17$, $C_{skor}=0,23$), na co wskazuje wartość skorygowanego współczynnika kontyngencji ($C_{skor}=0,23$).

Charakterystyka przekazów prasowych

W czasopismach dla rodziców akcentuje się, że seksualność jest nieredukowalnym aspektem rozwoju człowieka. Nadawcami wypowiedzi są najczęściej specjaliści i eksperci. Treść przekazów dotyczy zachowań i sytuacji, z którymi spotkać mogą się rodzice i wychowawcy w toku rozwoju seksualnego dziecka. W przekazach dominuje opis, zalecenia i porady dotyczące sposobów postępowania. Bardzo często akcentowane jest, iż seksualność dziecięca wymaga ze strony środowiska wychowawczego szczególnej ostrożności i wrażliwości.

W czasopismach religijnych obraz seksualności dziecięcej jest niejednorodny. Część publikacji dotyczy kwestii wychowawczych z odwołaniem do wiedzy naukowej i troską o merytoryczność przekazywanych informacji. Inne z kolei stosują perswazję ukierunkowaną na akcentowanie szkodliwości części albo wszelkich zabiegów nastawionych na seksualność dziecka i jej rozwój. Odwołują się przy tym do argumentów, które w świetle wiedzy naukowej uchodzą za mity lub stereotypy. Prezentowane są stanowiska ekspertów w zakresie rozwoju i wychowania, jak też teologii i filozofii oraz osób kompetentnych w zakresie prezentowania stanowiska kościoła lub religii. Niekiedy przywoływani są eksperci funkcjonujący w podwójnych rolach, np. duchowni będący specjalistami w zakresie psychologii lub pedagogiki.

W przekazach prasy codziennej dominują treści dotyczące przestępstw seksualnych wobec dziecka. Nadawcami treści są dziennikarze. Z reguły opisy ograniczają się do relacjonowania zdarzeń, sytuacji, opinii i zachowań ludzi. Stosunkowo często odwołują się do stanowiska specjalistów, choć zdarza się, że o doborze wypowiedzi eksperckich decyduje dziennikarska teza. Stosunkowo często tryb przekazu charakteryzuje

nastawienie na bulwersowanie, co wyraża się w negatywnie emocjonalnym zabarwieniu nagłówków i treści przekazów oraz doborze tematów budzących kontrowersje i poruszenie.

Analiza pozwoliła na wyodrębnienie trzech nadrzędnych kategorii nadawców przekazów oraz dwóch nadrzędnych kategorii przekazów. W toku analizy dostrzeżono występowanie trzech trybów przekazów, rozumianych jako sposób formułowania komunikatów i stosowane środki wyrazu. Nazwane zostały one modusami, choć w związku z nadal trwającym gromadzeniem danych i ich analizą nie zostały one dookreślone w bieżącym artykule.

Wśród kategorii nadawców wyodrębniono następujące: 1) „specjaliści” legitymizujący się specjalistycznym wykształceniem; 2) „samozwańczy eksperci”, którzy odwołują się do wiedzy potocznej oraz mitów i stereotypów; 3) „sprawozdawcy” relacjonujący zdarzenia, opinie i zachowania, choć niestroniący od wzbogacania opisów własnymi interpretacjami i osobistymi opiniami. Tę ostatnią kategorię najczęściej reprezentują dziennikarze, autorzy artykułów z prasy codziennej. Wygenerowane kategorie nie są rozłączne, co oznacza, że ten sam nadawca w danym przekazie prasowym zdradzać może własności przynależne do więcej niż jednej kategorii. Z kolei zaproponowane kategorie przekazów to: „przekazy epistemiczno-instrukcyjne” oraz „przekazy wartościująco-preskrypcyjne”. Utworzono je, odwołując się do ujęcia autorytetu deontycznego i epistemicznego w sytuacjach imperatywnych (Brożek, 2013). Ujęcie to bazuje na koncepcji Mariana Bocheńskiego, w której autorytet definiowany jest jako pole relacji pomiędzy nadawcą (x), odbiorcą (y) i zbiorem wyrażonych zdań dotyczących danej dziedziny rzeczywistości (a). Podmiot autorytetu epistemicznego formułuje twierdzenia, które uznawane są przez odbiorcę na mocy przekonania o posiadaniu przez tego pierwszego wiarygodnej wiedzy w danej dziedzinie, a zatem zachodzeniu tego w sferze, do której odnosi się dane twierdzenie, co to twierdzenie komunikuje. Natomiast autorytet deontyczny nie odwołuje się do wiedzy, lecz do woli ustanawiania danego stanu lub sytuacji formułowanym przez siebie twierdzeniem. Zbiór twierdzeń podmiotu x , czyli tego, który uznawany jest za autorytet w danej dziedzinie, dzielony jest na preskrypcje oraz instrukcje. Te pierwsze to nakazy i polecenia, te drugie to rady i zalecenia.

Tabela 2
Charakterystyka przekazów prasowych ze względu na treść i modus

Typ czasopisma	Dominująca treść przekazów	Dominujący modus przekazów
Czasopisma dla rodziców i wychowawców	rozwój psychoseksualny, rola rodziców i wychowawców w wychowaniu i edukacji dziecka	odwoływanie się do wiedzy naukowej i eksperckiej, akcentowanie kontekstu społecznego i kulturowego
Czasopisma religijne	rozwój psychoseksualny, rola rodziców i wychowawców w wychowaniu i edukacji dziecka, zagrożenia związane z seksualnością	odwoływanie się do moralności, wiedzy naukowej i eksperckiej, hybrydyzacja moralności i wiedzy eksperckiej, akcentowanie kontekstu moralnego, etycznego i duchowego
Prasa codzienna	przestępstwa, wydarzenia, kontrowersje	relacjonowanie zdarzeń, wydarzeń i stanowisk; emocjonalne zabarwienie nagłówków i treści, akcentowanie kontrowersji, bulwersowanie

Źródło: badania własne.

W tabeli 2 zaprezentowana została charakterystyka przekazów prasowych uwzględniająca wyodrębnione typy czasopism, a w tabeli 3 próbki tekstów ilustrujące dominujące własności przekazów treści dotyczących seksualności dziecka.

Tabela 3
Kategorie przekazów

<p>1. Przekazy epistemiczno-instrukcyjne</p> <p>Próbka nr 1 „[...] w całym wychowaniu — istotniejsze jest to, co robimy, od tego, co mówimy. Tu pojawia się pierwszy kłopot, bo do zachowań dziecka przykładamy kontekst dorosły i się przestraszamy. A badanie ciała, całego ciała — to jest zachowanie związane z rozwojem dziecka. Tak jak dziecko dotyka głowy, nogi czy ucha, tak samo dotyka genitaliów. I bada różnice. I orientuje się, że to jest przyjemne, więc powtarza ten dotyk” (Dąbrowska, 2014).</p> <p>Próbka nr 2 „Czy akceptacja dziecięcej masturbacji i zabawy «w lekarza» nie stwarza niebezpieczeństwa, że dziecko łatwiej będzie komuś wykorzystać? Zabawa dwójki czterolatek «w doktora» nie ma nic wspólnego z wykorzystaniem seksualnym. Od zawsze dzieci tak się bawiły. Przygotowanie dziecka na problem wykorzystania seksualnego to zupełnie inny temat. Powiem więcej — dziecko, z którym swobodnie rozmawiamy na temat seksu, jest bardziej chronione przed nadużyciem niż to wychowywane w atmosferze szczelnego tabu. To pierwsze będzie wiedziało,</p>
---

czym «zły dotyk» różni się od dobrego. Tu wkraczamy na teren edukacji seksualnej, czyli przekazywania informacji” (Dąbrowska, 2014).

Próbka nr 3

„— Dzieci zresztą same pogłębiają pewne tematy. Niektóre pytania zaskakują. O prezerwatywy, podpaski, wibratory. Rodzic często może nie być przygotowany na rozmowę... — Zawsze można rozmowę odroczyć i zastanowić się nad pytaniem. Niestety współczesne epatowanie seksualnością na każdym kroku stawia rodziców w trudnej sytuacji, bo musimy tłumaczyć dzieciom coś, co ani nie jest im potrzebne, ani nie jest możliwe do zrozumienia przez dzieci. Na pewno nie można odpowiadać «nie wiem». Bo, poza wyjątkami, byłoby to kłamstwo. Jak dziecko pyta co to jest wibrator, trzeba odpowiedzieć, że to «plastikowa atrapa siusiaka». A jak dopyta, po co to komu potrzebne, zawsze można krótko odeprzeć: «niektórym jest to do czegoś potrzebne». Gdyby dalej dociekało, to można wyrazić swój stosunek do korzystania z tego rodzaju gadżetów. Dzieci przejmują oceny sytuacji wyrażane przez rodziców” (Babik i Konik-Korn, 2013).

Próbka nr 4

„Dziecko masturbuje się, czyli dotyka swoich genitaliów, bo w pewnym momencie (często wtedy, kiedy zdejmujemy mu pieluchę na stałe i przyzwyczajamy do nocnika) odkrywa, że to dotykanie jest przyjemne. Odkrycie, że dotykanie genitaliów niesie za sobą inne doznania niż np. dotyk ręki czy ucha, to jedno z pierwszych doświadczeń seksualnych dziecka. Być może niepotrzebnie używa się tu słowa «masturbacja» (ale nie wynaleziono innego), bo ono siłą rzeczy nasuwa skojarzenia z aktywnością dorosłych. A przecież dzieci nie mają fantazji seksualnych ani orgazmu. Po prostu — jakaś część ciała staje się źródłem nowych, nieznanych, przyjemnych doznań, które odprężają i uspokajają” (Dąbrowska, 2016).

Próbka nr 5

„Dzieci mają życie seksualne od najmłodszych lat. Nie ma ono jednak nic wspólnego z tym, jak wyobrażają je sobie dorośli. Kto zerwie z tabu, ten lepiej przygotowuje swoje dziecko do przyszłego życia uczuciowego” (Le Soir, 2019).

2. Przekazy wartościująco-preskrypcyjne

Próbka nr 6

„Pierwszym «autorytetem» kampanii był znany gejowski aktywista, który promował zasadę: «gej jest ok». Oczywiście, nie wspominał on o tak elementarnej faktce, jak to, że geje tworzą pary nieplodne, czyli chore, bo nieplodność jest na liście chorób Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Sexed.pl powtarza wszystkie slogany i błędy liberalnych «edukatorów», którzy twierdzą, że w sferze seksualnej niepotrzebne jest wychowanie, wystarczy edukacja. Wbrew faktom znanym każdemu wychowawcy zakładają, że informacje są jedynym czynnikiem, który wpływa na zachowanie człowieka. Gdyby tak było naprawdę, to wystarczyłoby przekazać dzieciom i młodzieży wiedzę o szkodliwości alkoholu, narkotyków czy dopalaczy, by nikt już nie sięgał po te toksyczne substancje. Można mówić np. o edukacji matematycznej. W tej dziedzinie rzeczywiście wystarczy przekazywanie wiedzy.

W tych sferach natomiast, które wiążą się z ciałem, uczuciami i relacjami międzyludzkimi, edukacja nie wystarczy. Nastolatek nie jest komputerem. Nie kieruje się jedynie wiedzą. Na jego zachowanie mają wpływ: instynkty, popędy, hormony, emocje, przyzwyczajenia, naciski środowiska, moda, obyczaje, media. To właśnie dlatego w odniesieniu do seksualności człowieka nawet solidna edukacja to za mało. Konieczne jest także wychowanie, czyli motywowanie do dyscypliny, promowanie dojrzałej hierarchii wartości, mądry przykład ze strony dorosłych” (Kruczek, 2013).

Próbka nr 7

„Edukatorzy» seksualni ukazują seksualność w taki sposób, jakby człowiek miał jedynie ciało i popędy, a nie miał duchowości, moralności, wolności czy aspiracji, nie tworzył więzi... — To właśnie jest ich największą słabością. Traktują seksualność jako coś, co nie ma związku z czymkolwiek innym w człowieku, a już zwłaszcza z miłością, odpowiedzialnością, małżeństwem czy dojrzałym rodzicielstwem. «Edukatorzy» seksualni deklarują, że ich celem jest dostarczanie dzieciom i młodzieży «naukowej», wolnej od ideologii wiedzy na temat seksualności. W rzeczywistości czynią coś zupełnie przeciwnego — ukrywają przed wychowankami tę wiedzę, która jest najbardziej potrzebna po to, by w sferze seksualnej ustrzec się zachowań ryzykownych czy wręcz kryminalnych. Dla przykładu, «edukatorzy» seksualni nie wspominają o tym, że w odniesieniu do zachowań seksualnych jedynym stuprocentowo pewnym sposobem ochrony przed AIDS czy innymi chorobami wenerycznymi jest wstrzemięźliwość przedmałżeńska i wzajemna wierność małżeńska” (Pabis i Merdyk, 2013).

Próbka nr 8

„Przebadana ona wytyczne zawarte w dokumencie «Standardy wychowania seksualnego w Europie», przeznaczonym dla europejskich ministerstw zdrowia i oświaty. Okazało się, że pod pretekstem edukacji zaleca się poddawanie dzieci ideologicznej indoktrynacji, i to już w wieku przedszkolnym. W konsekwencji prowadzi to do przedwczesnego i nadmiernego rozbudzenia seksualnego, które trzeba potem poskramiać farmakologicznie” (Dziewiecki i Porzezińska, 2013).

Próbka nr 9

„W Polsce działa cała masa organizacji usiłujących wprowadzić do szkół i przedszkoli pod hasłem przeciwdziałania dyskryminacji płciowej zasady ideologii gender. Próbuje one przeniknąć do szkół i przedszkoli przez samowważną instytucję tzw. edukatorów seksualnych, a także poprzez opracowywanie różnego typu «pomocy» dydaktycznych. W jednej z nich pt. «Równościowe przedszkole. Jak uczynić wychowanie przedszkolne wrażliwym na płeć» proponują przedszkolakom taką oto rymowankę: «Bawię się, z kim chcę, robię to, co chcę, płeć nie ogranicza mnie. Czy jestem dziewczynką, czy jestem chłopakiem, mogę być pilotką, mogę być strażakiem. Czy jestem chłopakiem, czy jestem dziewczynką, bawię się lalkami i olbrzymią piłką. Bawię się, z kim chcę, robię to, co chcę, płeć nie ogranicza mnie». W książce tej sugeruje się, aby rodzice i wychowawcy nie wiązali dziecka z jego biologiczną płcią, gdyż ma ono prawo w przyszłości dokonać wyboru takiej płci, jaką zechce” (Niedziela, 2013).

Próbka nr 10

„Do wielu urzędów miast wpłynęły pisma, aby do szkół, a nawet przedszkoli, wprowadzić tzw. edukację seksualną pod znakiem ideologii gender. Naciski płyną z wielu stron. Czy to nie jest zamach na polskie dzieci i młodzież? – Potrzebna jest edukacja, aby dobrze obchodzić się z darem seksualności. Jednak nie wystarczy tylko wiedza biologiczna, ale przede wszystkim świadomość, kim jest człowiek, co powinien robić, aby osiągnąć szczęście w małżeństwie i rodzinie. Seksualność jest wielkim darem od Pana Boga, jest wielką siłą i trzeba wiedzieć, jak ją wykorzystać, by służyła dobrze rozumianej miłości. Genderyści chcieliby, aby oswajać dzieci z seksem już od najmłodszych lat. To jest deprawacja i zaplanowana ateizacja. Jako duszpasterze spotykamy się bardzo często z problemami ludzi, którzy popadli w rozwiązłość i seks-narkomanię. Nie mając w dodatku motywacji wiary, nie są w stanie zbudować szczęśliwego małżeństwa i rodziny, a tym samym zdrowego moralnie społeczeństwa. Wprowadzanie do szkół tego typu zajęć to gwałt na duszy dziecka, który może zrujnować jego przyszłość” (Dziewiecki i Porzezińska, 2017).

Źródło: badania własne.

Podsumowanie

Ogólnie stosunek liczby artykułów prasowych poświęconych seksualności dziecka do liczby rekordów zwróconych w wyszukiwarkach poszczególnych periodyków jest relatywnie niski, choć porównując klasy periodyków, zauważyć można, że stosunek ten jest najwyższy w przypadku czasopism dla rodziców i wychowawców. Dominująca treść przekazów podlega różnicowaniu ze względu na typ czasopisma. W czasopismach dla rodziców i wychowawców przeważa tematyka rozwoju psychoseksualnego, roli rodziców i wychowawców w wychowaniu i edukacji. W czasopismach religijnych dochodzi tematyka zagrożeń związanych z seksualnością. Natomiast w prasie codziennej dominuje tematyka kontrowersji i przestępstw. Analiza umożliwiła odtworzenie charakterystyk stwarzających możliwość opisu trybów przekazów prasowych, kategorii przekazów oraz kategorii nadawców. Te pierwsze okazały się względnie zgodne z typem czasopisma. O ile przekazy epistemiczno-instrukcyjne występują w czasopismach religijnych oraz czasopismach dla rodziców i wychowawców, o tyle wartościująco-preskrypcyjne w religijnych oraz prasie codziennej. Przekazy z czasopism dla rodziców i wychowawców kreślą dość jednorodny obraz seksualności dziecięcej, jako sfery złożonej, ale stanowiącej integralną część rozwoju dziecka, a przy tym wymagającej odpowiednio ostrożnego postępowania i szczególnej wrażliwości. Inny, acz również stosunkowo jednorodny obraz promuje prasa codzienna. Seksualność dziecięca kojarzona jest w niej z nadużyciami i kontrowersjami. Z kolei w przypadku czasopism religijnych, z jednej strony, uwidoczni się wizja seksualności dziecięcej podobna do tej dominującej w czasopismach dla rodziców i wychowawców, z drugiej, seksualność dziecięca bywa tabuizowana oraz przedstawiana jako obszar generujący zagrożenia dla dziecka i jego otoczenia. Ta dwojakość tłumaczona może być stawianiem przed przekazami jednocześnie różnych celów oraz różnicowaniem ról, interesów i pozycji, z jakich wypowiadają się nadawcy tych przekazów. Wśród celów czasopism religijnych znaczące zapewne miejsce zajmują bowiem

te związane z głoszeniem doktryny religijnej, jak np. ewangelizacja, oraz ugruntowywaniem światopoglądu zgodnego z tą doktryną lub też jej aplikacją w dziedzinie konkretnych zagadnień świeckich. Spodziewać się zatem można, że to głównie one regulują dobór treści i zakres, w jakim przywoływane są doniesienia eksperckie oraz kierunek interpretacji tych doniesień.

Warto podkreślić na koniec, że zawartość i charakter przekazu, nie tylko w prasie religijnej, uzależnione są od merytorycznych kompetencji nadawcy oraz relacji jaką tworzy on z odbiorcą (Gajda, 1974; 2010). Adresatami prasy, o której mowa w tym artykule, są niespecjaliści, laicy i osoby doraźnie eksponowane na przekaz prasowy. Inaczej jest jednak z nadawcami. Autorami tekstów w prasie codziennej, religijnej oraz dla rodziców bywają bowiem zarówno specjaliści w dziedzinie biologicznego, psychologicznego i społecznego rozwoju człowieka, jak i osoby nieposiadające kompetencji eksperckich. W związku z tym można oczekiwać występowania przynajmniej trzech kategorii autorów przekazów dotyczących seksualności dziecka: specjaliści w dziedzinie rozwoju człowieka, specjaliści w dziedzinach innych niż rozwój człowieka oraz niespecjaliści. Jeśli dodać do tego kwestie interesów oraz indywidualnych przekonań autora, to powstaje złożona mozaika warunków określających treść i charakter wypowiedzi prasowych na temat dziecięcej seksualności.

Bibliografia

- Arens U. (2005). *Otwartość i wstyd w rodzinie. Intymność i tabu*. Przeł. P. Gawlik. Białystok: Studio Astropsychologii.
- Babik M., Konik-Korn M. (2013). Jak rozmawiać z dziećmi o seksie. *Edycja małopolska*, 44, 4-5. Zaczepnięte 14 sierpnia 2018. Strona internetowa <http://www.niedziela.pl/artykul/108802/nd/Jak-rozmawiac-z-dziecmi-o-seksie>
- Beisert M. (1991). *Seks twojego dziecka*. Poznań: Zakład Wydawniczy K. Domke.
- Beisert M. (2006). Rozwojowa norma seksuologiczna jako kryterium oceny zachowań. *Dziecko Krzywdzone*, 16, 1-15.
- Bussey K., Bandura A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(38), 676-713.
- Dąbrowska J. (2014). Nie ma jednego sposobu na wychowanie seksualne. *Tygodnik Powszechny*. Zaczepnięte 15 sierpnia 2018. Strona internetowa <https://www.tygodnikpowszechny.pl/nie-ma-jednego-sposobu-na-wychowanie-seksualne-21643>
- Dąbrowska J. (2016). *Masturbacja dziecięca*. Zaczepnięte 15 sierpnia 2018. Strona internetowa <http://www.edziecko.pl/przedszkolak/1,79345,4084848.html>
- Długołęcka A. (2006). Rozwój psychoseksualny – pierwsze 7 lat życia. W: Z. Lew-Starowicz, A. Długołęcka (red.), *Edukacja seksualna*. Warszawa: Świat Książki.
- Dryjski A. (1934). *Zagadnienie seksualizmu dziecka i młodzieży szkolnej*. Warszawa: Nasza Księgarnia, Związek Nauczycielstwa Polskiego.

- Dziewiecki M. ks., Porzezińska A. (2017). Edukacja seksualna czy wychowanie?. *Niedziela Ogólnopolska*, 48, 44-45. Zaczepnięte 13 sierpnia 2018. Strona internetowa <https://opoka.org.pl/biblioteka/1/1Z/niedziela201748-edukacja.html>
- Erikson E.H. (1997). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Przeł. P. Hejmej. Poznań: Rebis.
- Ferenc T. (2007). Analiza obrazów – przegląd metod i inspiracji teoretycznych. *Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Sociologica*, 32, 5-26.
- Fisher J., Broughton D., Houston M., Shafran C. (1998). Normative sexual behaviour in children: A contemporary sample. *Pediatrics*, 101 (8), 89-97.
- Freud Z. (1999). *Życie seksualne*. Przeł. R. Reszke. Warszawa: Wydawnictwo KR.
- Gajda J. (2010). Perspektywy badań nad językami specjalistycznymi. *Lingwistyka Stosowana*, 3, 53-59.
- Gajda S. (1974). Uwagi o stylu naukowym. *Studia Śląskie*, 26, 95-103.
- Kruczek A. (2013). Demoralizacja od żłobka. *Nasz Dziennik*, 156. Zaczepnięte 15 sierpnia 2018. Strona internetowa <https://wp.naszdziennik.pl/2013-07-06/167913,demoralizacja-od-zlobka.html>
- Le Soir (2018). *Życie seksualne dzieci, tabu wśród rodziców*. Zaczepnięte 9 sierpnia 2018. Strona internetowa <http://wyborcza.pl/wiecejswiata/7,163812,23679340,zycie-seksualne-dzieci-tabu-wsrod-rodzicow.html>
- Neuendorf K.A. (2002). *The Content Analysis. Guidebook*, Thousand Oaks: Sage Publications.
- Nasalska E. (1982). Kierunki rozwoju analizy treści. *Studia Socjologiczne*, 3,4(17), 51-67.
- Obuchowska I., Jaczewski A. (2002). *Rozwój erotyczny*. Warszawa: Żak.
- Pabis M., Mendyk M. (2013). *Nie ma zgody na deprawację*. Zaczepnięte 2 sierpnia 2018. Strona internetowa <https://wp.naszdziennik.pl/2013-09-11/172560,nie-ma-zgody-na-deprawacje.html>
- Pankowska D. (2005). *Wychowanie a role płciowe*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Ratkowska-Pasikowska J., Pasikowski S. (2013). Przekonania dorosłych na temat seksualności dzieci w wieku przedszkolnym. Badania i dyskusja w kontekście zagadnienia czynników zagrożenia marginalizacją. *Problemy Wczesnej Edukacji*, 2(21), 73-89.
- Ratkowska-Pasikowska J., Pasikowski S. (2015). Rozwiązania metodologiczne w badaniach nad seksualnością dziecka, Badania jakościowe w poszukiwaniu dróg i inspiracji. *Rocznik Lubuski*, 41 (1), 117-129.
- Reiter P. (2011). *Jak rozmawiać z dzieckiem o seksie?*. Zaczepnięte 9 sierpnia 2018. Strona internetowa http://www.wysokieobcasy.pl/wysokieobcasy/1,96950,9715749,Jak_rozmawiac_z_dzieckiem_o_seksie_.html-rodzicow.html
- Shapiro S. (1995). *Wychowanie seksualne*. Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego.
- Szczepaniak K. (2012). Zastosowanie analizy treści w badaniach artykułów prasowych – refleksje metodologiczne. *Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Sociologica*, 42.
- Wanbeck-Sielert C. (2008). *Dzieci poznają siebie i swoje ciało*. Przeł. E. Pstraś-Kołodziej. Kielce: Jedność.
- WHO chce deprawować dzieci (2013). Zaczepnięte 9 sierpnia 2018. Strona internetowa <http://www.niedziela.pl/artykul/6706/WHO-chce-deprawowac-dzieci>
- Zielona-Jenek M., Chodecka A. (2010). *Jestem dziewczynką, jestem chłopcem. Jak wspomagać rozwój seksualny dziecka?*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Summary

Child's sexuality as an object of press publications. Preliminary study

The article presents preliminary study on the press release devoted to child sexuality. 76 articles were analyzed. These articles were gathered from 18 periodicals divided into three classes: daily press, religious press, press addressed to parents and educators. On a result, it the characterization of the general properties of senders, the content of messages and the way they were communicated became possible.

Keywords: content analysis, child sexuality, press